

EL MEU RECORD D'EN PEP CALSAMIGLIA

Francesc GOMÀ

Les circumstàncies originals que han fet possible una amistat i les actituds primeres que varen promoure, marquen, de vegades, tot el seu curs, i, per molt que la relació humana s'intensifiqui, la seva modalitat originària no es perd mai.

Així em va passar amb en Pep.

Quan vaig entrar a la Facultat de Filosofia de Barcelona —era el setembre de 1932— ell i quatre estudiants més acabaven, tres mesos abans, de sortir-ne llicenciats.

Per aquest fet i des del començament el vaig veure, doncs, com algú que anava davant meu i podia, i devia, servir-me d'exemple. Naturalment, aquesta funció la feia i la faig extensiva als seus companys.

El lector podrà veure que no exagero ni mitifico en aclarir-li el context.

Els estudis de filosofia i lletres en qualsevol de les seves branques tenien llavors molt poc prestigi: o bé l'estudiant cursava una altra carrera principal, que, al seu dia, li donaria diners —i la filosofia o la història tenien una funció decorativa i secundària—, o bé el xicot, mancat de majors ambicions, anava a la ràpida obtenció d'un títol que sense gaires lluites li permetria de viure amb gran humilitat.

Ara bé, als anys 30 les coses havien canviat. La nostra facultat s'informava del pensament europeu contemporani. Es projectaven nous plans d'estudi. L'any següent començà la Universitat Autònoma. Físicament i moralment la Universitat es netejava i rejuvenia.

Per a nosaltres, els qui entràvem a Filosofia, la prova física, visible dels canvis, la representaven aquells cinc xicots, un dels quals, com deia, era en Calsamiglia. Ells, en efecte, havien acceptat el risc de prestigiar socialment la vocació i el saber de filosofia —sigui a la càtedra, o a la premsa o a la investigació— i, val a dir-ho, ho feren dignament, esquivant o superant les dificultats polítiques i socials.

Aquell mateix curs 1932-33 en Pep Calsamiglia fou encarregat de l'ensenyament de la Introducció a la Filosofia.

Quedàrem una mica sorpresos a la seva classe: enraonava en veu baixa, lentament i com si descrivís una situació intel·lectual que semblava veure al seu davant. Després vaig entendre per què ho feia així. La filosofia no es pot desplegar com una narració o acumular com un cabdal d'informació. Cal exposar el tema, ésser fidel a

les dificultats de la qüestió, reproduir llur dramatisme i deixar que els oients, per ells mateixos, només guiats pel que ha fet el camí sàpiguen trobar el desllorigador. Només qui sap cercar pot descobrir allò que li manca.

El professor Pep Calsamiglia llegia els clàssics, St. Agustí per exemple, per a reviure, *des de l'autor*, el text. No solament per entendre el que estava escrit sinó per comprendre'n la perspectiva des de la qual l'autor veia les coses.

Breument, en Calsamiglia començava per *actualitzar* els temes. Prengui el lector aquest densíssim terme en tota la seva riquesa de sentit.

L'ensenyament de la filosofia mai no fou per a ell una prova d'erudició o un reguitzell d'opinions, sinó l'admirada atenció al difícil camí de la veritat.

Més endavant participàrem ambdós en les tasques del seminari de Lògica que dirigia en Joaquim Xirau i on el centre d'interès era la fenomenologia.

Aquella seva actitud intel·lectual que ara mateix descrivíem semblava feta a posta per a la descripció fenomenològica. En Pep era la viva encarnació de la «epoché». Algú podria dir que era un introvertit. En part és veritat, però només en part. No li agradaven les giragonses de la intimitat ni les ressonàncies del sentiment. L'atreia l'espectacle de l'articulació intel·lectual, però a prou distància de la consciència per no pertorbar-ne el procés.

No s'entusiasmava mai, però recordo amb admiració i commogut encara com se li il·luminava la cara i li brillaven els ulls en arribar al terme d'un raonament quan el llarg camí quedava justificat per la satisfacció del resultat.

Llavors ell —que demostrà plenament que no tenia por al risc i que sabia vèncer les dificultats— agafava un aire ingenu, gairebé infantil.

No és pas un atzar que per a tots nosaltres el record d'en Pep vagi unit a la Universitat Autònoma: primer, quan es creà el 1933, i després, a partir de 1969, a la Universitat Autònoma de Bellaterra.

Una i altra han estat exemple de joventut espiritual, de col·laboració personal entre docents i estudiants animats per una mateixa il·lusió. Ningú no podia viure-ho millor i orientar-ho millor que en Pep Calsamiglia. Endevinava els nous centres d'interès de la gent jove, i per l'atenció

que atorgava a les qüestions i problemes sabia elevar-los al nivell de temes clàssics de la filosofia. La serietat de la seva dedicació professoral donava consistència a qüestions que per poc ateses semblaven lleugeres.

Al llarg de la nostra amistat em semblà sempre just que fos invariablement allò que vaig

veure en ell el primer dia: un amic que havia d'anar al meu davant. Amb la diferència, quan ja erem més grans, que el seu valor exemplar no era només per motius intel·lectuals. En conèixer-lo millor vaig entreveure la gran riquesa de la seva personalitat que admiraré i estimaré sempre.